

Kyrinnaya S. M. The Theoretical Aspects of the Social and Educational Work at the Orphanage

In the article theoretical analysis of some aspects of social and pedagogical work in orphanage is presented, that is: specifics of social and pedagogical work with orphan children and children, deprived of the parental rights; general and specific technologies of social and pedagogical activity of social teachers; the main methodical models of social and pedagogical work in orphanage. The dominating method of social and pedagogical work – supports and supports is shined.

Key words: social and pedagogical work, technologies, methodical models, support and support method.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК: 373.016 : 811 005.6

Т. П. Мізерна

**СОЦІАЛЬНИЙ, ПЕДАГОГІЧНИЙ І УПРАВЛІНСЬКИЙ
АСПЕКТИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ**

Зміни сучасної освітньої парадигми характеризуються новими управлінськими підходами до освіти, тому особливе значення набуває поняття якості. Якість, як зазначає Н. Бернетт та інші в доповіді ЮНЕСКО, складає сутність освіти [1, с. 20]. Якість в освіті визначається соціокультурним значенням як „ключ до вирішення практичних проблем суспільства” [2, с. 11]. У даному контексті вивчення іноземних мов у загальноосвітній школі розглядається як загальний компонент якісної освіти учня.

Проблемі якості в освіті присвячені роботи українських і зарубіжних учених: В. Гуменюк, Н. Єфремова, Г. Єльнікова, Б. Жебровський, В. Зайчук, В. Кальней, В. Качалов, В. Кремень, Є. Коротков, Ю. Лігум, Т. Лукіна, В. Панасюк, З. Рябова, А. Субетто, Є. Хриков, А. Хуторський, С. Шишов та інші.

Різні аспекти викладання іноземних мов у загальноосвітній школі досліджували такі науковці: Л. Бех, І. Бім, Л. Біркун, М. Брейгіна, І. Верещагіна, Н. Гальскова, Н. Гез, І. Зимня, Г. Китайгородська, М. Ляховицький, О. Миролюбов, Р. Мільруд, Є. Маслико, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, О. Петрашук, В. Плахотнік, О. Поляков, І. Рапопорт, В. Редько, Г. Рогова, В. Скалкін, В. Слободчиков, А. Старков, О. Соловова, А. Утробіна, С. Фолонкіна, А. Щукін та інші.

Основою визначення управлінських аспектів проблеми якості підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі є сучасні теорії та концепції, що визначають теоретичні засади менеджменту якості: А. Аветісов, В. Безпалько, І. Булах, В. Гуменюк, Г. Єльнікова, Б. Жебровський, Ю. Жук, В. Кальней, Є. Коротков, В. Кремень, О. Локшина, О. Ляшенко, Т. Лукіна, О. Овчарук, В. Понасюк, М. Поташнік, Н. Селезньова, І. Субетто, П. Третьяков, Т. Шамова, С. Шишов, Є. Хриков та інші; міжнародні стандарти якості серії ISO, що зумовлюють основні принципи та підходи до якості; сучасні положення методології загального управління якістю. Методологія загального управління якістю передбачає високу якість роботи для досягнення найвищих показників. Сучасні положення методології загального управління якістю представлено у вигляді Загального менеджменту якості в освіті, основна ідея якого – досягнення високої якості освіти.

Мета статті полягає в аналізі різних аспектів поняття якості підготовки з іноземної мови учнів у ЗНЗ.

Як зазначають дослідники з проблеми управління якістю, соціальний складник поняття якість визначає її здатність задовольняти потреби. Соціальний аспект якості характеризує ставлення суб'єкта або суспільства до об'єкта, що вивчається; якість розглядається як категорія, яка відповідає законам попиту та пропозиції, залежить від рівня культури, доходів споживачів [3, с. 8]. У даному сенсі вживаються поняття „соціальна якість” та „якість життя”, які, на думку Т. Салімової, реалізуються в суспільстві та його соціальному просторі. Важливими складниками соціальної якості є якість суспільства, якість людини, духовність, ментальність, якість життя [4, с. 22]. Якість життя характеризує задоволеність споживача соціальними потребами, умовами життя та діяльністю. А. Субетто розглядає якість життя як невід'ємну категорію, що поєднує якість освіти, якість людини, якість суспільного інтелекту [5].

Соціальний складник якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи визначається орієнтацією на споживача освітніх послуг у навчальному закладі:

1. Суспільство як соціальне замовлення. Такі вимоги реалізуються в державному стандарті, програмах з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів, які характеризують мету, цілі, зміст, бажаний рівень підготовки учнів з іноземної мови та досягнення показників стандарту.

Вихідними положеннями, що визначають вимоги до процесу підготовки з іноземної мови учнів в загальноосвітній школі в цілому та її складовим (цілям, задачам, методам, засобам, тощо) є принципи. Принципи, за твердженням А. Щукіна, є відображенням та узагальненням наявних закономірностей [6, с. 147]. У методичній літературі не представлена єдина класифікація принципів навчання іноземної мови. Різні автори визначають принципи навчання з урахуванням таких наук, як дидактика, лінгвістика, психологія та власне методика викладання

іноземних мов (Н. Гальскова та З. Никитенко; М. Дем'яненко, К. Лозаренко, С. Мельник; Г. Китайгородська; Р. Міньяр-Белоручев; С. Ніколаєва; В. Редько; Г. Рогова та І. Верещагіна; Г. Рогова, Ф. Рабінович, Т. Сахарова; О. Соловова; А. Щукін тощо).

Таблиця 1.1. містить аналіз принципів, що характеризують вимоги до процесу підготовки учнів з іноземної мови в загальноосвітній школі (Н. Гальскова – № 1; М. Дем'яненко та інші – № 2; Г.Китайгородська – № 3; Р. Міньяр-Белоручев – № 4; С. Ніколаєва – № 5; В. Редько – № 6; Г. Рогова та інші – № 7; О. Соловова – № 8; А. Щукін – № 9).

2. Батьки як задоволеність наданими навчальним закладом освітніми послугами. Ці вимоги зумовлені умовами, створеними в навчальному закладі для забезпечення якості підготовки з іноземної мови учнів в ЗНЗ.

3. Учень як інтерес до вивчення іноземних мов, майбутній вибір професії, соціальна успішність. Дані вимоги характеризують задоволеність учня якістю підготовки з іноземної мови в загальноосвітній школі.

Таблиця 1.1.

Класифікація принципів підготовки з іноземної мови в загальноосвітній школі

№	Автор Принципи	№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9
		1.	Особисто-орієнтованого навчання	+						
2.	Діяльній основі навчання	+					+			
3.	Свідомого оволодіння мовою	+								
4.	Урахування рідної мови	+				+	+	+	+	+
5.	Диференціації та інтеграції	+				+	+	+	+	
6.	Індивідуалізації	+	+			+	+	+	+	+
7.	Наочності	+				+		+	+	+
8.	Науковості					+				
9.	Домінантної ролі вправ					+	+			
10.	Взаємопов'язаного навчання видів м/д					+				
11.	Ситуативності та тематичної організації						+			

12.	Соціокультурної спрямованості						+			
13.	Контрактивного навчання						+			
14.	Особистісної спрямованості		+	+						
15.	Поетапно-концентричної організації			+						
16.	Колективного спілкування			+						
17.	Використання рольової гри			+						
18.	Посильності					+		+	+	+
19.	Міцності		+			+		+	+	+
20.	Свідомості		+			+	+	+	+	+
21.	Активності					+		+	+	
22.	Виховуючого навчання		+			+		+	+	
23.	Комунікативності					+	+	+	+	+
24.	Міжпредметної координації									+
25.	Міжкультурної взаємодії									+
26.	Професійної компетенції викладача									+
27.	Системності		+							+
28.	Концентризму									+
29.	Розмежування лінгвістичних явищ на рівні мови й мовлення									+
30.	Функціональності									+
31.	Стилістична диференціація									+
32.	Мотивації									+
33.	Поетапності в формуванні мовленнєвих навичок та вмінь									+
34.	Урахування адаптаційних процесів									+

35.	Усного випередження усної основи навчання										+
36.	Професійної спрямованості навчання										+

У педагогічних описах якості освіти найбільш поширеними є два підходи: філософський та управлінський в їх різних варіантах. Перша точка зору визначає вирішення завдань навчання, виховання та розвитку особистості, містить показники освітнього процесу. Друга – визначає досягнення мети, результати, відповідність очікувань та запитів споживачів освітніх послуг [7, с. 55].

Проведений аналіз джерельної бази з проблематики дослідження свідчить про наявність різних точок зору на проблему якості освіти та тлумачення сутності даного поняття. Так, якість освіти визначають:

- як ступінь задоволення учасників освітнього процесу наданими навчальним закладом освітніми послугами або ступінь досягнення поставлених освітніх цілей і завдань, відповідність норми/стандарту (Н. Бордовська та А. Реан, Б. Жебровський, М. Поташнік, С. Шишов, В. Кальней);

- як якість освітнього процесу й результату, що відповідає соціальному замовленню суспільства (В. Гуменюк, В. Зайчук, В. Кремень, А. Новіков, Д. Новіков);

- як комплекс характеристик освітнього процесу (Н. Єфремова, Є. Коротков, З. Рябова, Г. Єльнікова);

- як якість результату, якість процесу та якість системи, що передбачає й участь вчителя в управлінні (Е. Піскунова);

- як єдність компонентів щодо управління (Г. Ванюріхін, В. Качалов, Ю. Лігум, Т. Лукіна, В. Панасюк);

- як сукупність освітніх результатів (О. Адамський);

- як якість знань та ціннісних характеристик (Г. Ільїн); як якість носія знань (А. Агеєв);

- як складник якості життя (А. Субетто);

- як характеристика якості освіти конкретного учня: ступінь виявлення його здібностей, рівень освітніх досягнень з кожного навчального предмета, розвиток освітніх компетентностей, реалізація його індивідуальної освітньої траєкторії, відповідність освітніх результатів цілям учня, склад та зміст портфоліо учня тощо (А. Хуторський);

- як інтерпретація конкретною соціальною групою (І. Вальдман) тощо.

Процес підготовки з іноземної мови учнів є складовою освітнього процесу в загальноосвітній школі. Поняття „підготовка” передбачає знання, навички, набутий рівень компетенцій. Педагогічний аспект якості

підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи передбачає уміння та навички, що характеризують компетенції в оволодінні іншомовним матеріалом. Процес формування мовної компетенції включає репродуктивні та рецептивні граматичні, лексичні, фонетичні навички. Як зазначає С. Ніколаєва, згідно з принципом комунікативності в навчанні іноземних мов і практичної мети – навчання іншомовного спілкування – засвоєння мовного матеріалу (граматичного, лексичного, фонетичного, орфографічного) відбувається комплексно, що дозволяє забезпечити спілкування іноземною мовою [8, с. 72]. Мовленнєва компетенція передбачає аудіювання, говоріння, читання та письмо. Уміння вибирати та використовувати мовленнєві форми характеризує соціокультурна та соціолінгвістична компетенція, тощо.

Управлінський аспект якості підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи характеризує досягнення показників якості в процесі управління. Управління в широкому значенні – це загальна функція організованих систем, що забезпечує збереження їх структури, підтримання режиму діяльності, реалізація їх програми, мети [9, с. 22]. У роботах з менеджменту якості тлумачення поняття „якість” визначається такими характеристиками: Якість – властивість, яка реально задовольняє споживачів (К. Ісікава); Якість як загальна сукупність характеристик виробу або послуги, що відповідає вимогам споживачів; Якість – ступінь, з якою сукупність власних характеристик виконує вимоги (Міжнародний стандарт якості ISO 9000-2000) тощо. У термінологічному словнику „Управління якістю” О. Щукіна управління якістю характеризується „як цілеспрямований процес впливу на об’єкти управління, який здійснюється під час створення та використання продукції або послуги з метою встановлення, забезпечення та підтримання її рівня якості, що задовольняє вимоги споживачів та суспільства в цілому” [10, с. 74]. Механізм побудови системи управління якістю, на думку Є. Агеєва, має будуватися на принципах: розуміння і виконання вимог до освіти з обліком досягнень науково-технічного процесу і міжнародних стандартів, орієнтація на споживача, мобільність та динамічність системи менеджменту, постійне вдосконалення освітнього процесу з урахуванням результатів моніторингу [11, с. 137]. Призначенням системи управління якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи є: організація діяльності, її регулювання відповідно до сформульованих цілей, визначення функціональної ролі кожного в забезпеченні якості, організація постійного спостереження за показниками якості з метою накопичення інформації та прийняття рішення. Відповідно структура управління якістю підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи передбачає і взаємодію учасників освітнього процесу з іноземної мови в рамках їх діяльності, і ресурси.

Отже, якість підготовки з іноземної мови учнів загальноосвітньої школи визначає соціальний, педагогічний та управлінський аспекти. Соціальний аспект якості характеризує споживача освітніх послуг,

педагогічний – уміння та навички володіння іншомовним матеріалом, управлінський аспект передбачає і діяльність учасників освітнього процесу з іноземної мови, і ресурси.

Список використаної літератури

1. Образование для всех к 2015 году. Добьемся ли мы успеха? // Резюме Всемирного доклада по мониторингу ОДВ. – ЮНЕСКО, 2008. – 50 с. **2. Гальскова Н. Д.** Ценности современного мира глобализации и межкультурное образование / Н. Д. Гальскова, Е. Г. Торева // Иностранные языки в школе. – 2012. – № 1. – С. 3 – 11. **3. Мишин В. М.** Управление качеством : учеб. пособ. для вузов / В. М. Мишин. – М. : Юнити-Данко, 2000. – 303 с. **4. Салимова Т. А.** История управления качеством : учеб. пособ. / Т. А. Салимова, Н. Ш. Ватомина. – М. : КНОРУС, 2005. – 256 с. **5. Субетто А. И.** Квалитативизм : философия и теория качества, квалитология, качество жизни, качество человека и качество образования / А. И. Субетто // Сочинения. Ноосферизм : в 13 томах. – СПб. ; Кострома : КГУ им. Н. А. Некрасова, 2009. – Т. 8. – 726 с. **6. Щукин А. Н.** Обучения иностранным языкам : теория и практика / А. Н. Щукин. – М. : Филоматис, 2004. – 416 с. **7. Строкова Т. А.** Качество образования и его мониторинговая оценка / Т. А. Строкова // Качество образования : позиция педагога. Научно-методическая серия. Новые ценности образования. – 2011. – № 1 (47). – 122 с. **8. Методика** викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник/ кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – [2-е вид., випр. і перероб.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с. **9. Ламоткин С. А.** Управление качеством товарной продукции : учеб. пособ. / С. А. Ламоткин, Н. М. Несмелов. – Мн. : БГЭУ, 2006. – 141 с. **10. Щукин О. С.** Управление качеством : терминологический словарь / О. С. Щукин. – Воронеж : Воронежский ун-т, 2002. – 92 с. **11. Агеєв Є. Я.** Управління якістю : навч.-метод. посіб. для самост. роботи з вивчення дисципліни / Є. Я. Агеєв. – Львів : „Новий світ-2000”, 2009. – 240 с.

Мізерна Т. П. Соціальний, педагогічний і управлінський аспект якості підготовки з іноземної мови учнів у загальноосвітній школі

У статті визначено різні аспекти якості підготовки з іноземної мови учнів в загальноосвітній школі.

Ключові слова: якість, споживач освітніх послуг, уміння та навички, управління якістю.

Мизерная Т. П. Социальный, педагогический и управленческий аспект качества подготовки по иностранному языку учеников в среднеобразовательной школе

В статье определены разные аспекты качества подготовки по иностранному языку учеников в среднеобразовательной школе.

Ключевые слова: качество, потребитель образовательных услуг, умения и навыки, управление качеством.

Mizerna T. P. Social, Pedagogical and Management Aspect of Pupils' Training in Foreign Language in Secondary School

Different aspects of pupils' training in foreign language in secondary school are determined in the article.

Key words: quality, user of educational services, abilities and skills, quality management.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК [37.018.32:343.3/.7]–058.862(045)

О. Р. Поляновська

**ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ДІТЕЙ-СИРИТ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
В ШКОЛАХ-ІНТЕРНАТАХ**

Профілактика правопорушень – це багатоаспектний процес, який буде ефективним лише за умови інтеграції усіх його складників, що активно взаємодіятимуть між собою. Тому, актуальною залишається проблема розробки технології профілактики правопорушень дітей-сиріт молодшого шкільного віку, що перебувають у навчально-виховних закладах інтернатного типу. Технологізація процесу профілактики дозволить досягти конкретного результату – формування правомірної поведінки серед зазначеної категорії клієнтів.

Проблему технологізації соціально-педагогічної діяльності досліджували багато науковців: Т. Ф. Алексеєнко, Р. Х. Вайнола, Л. М. Завацька, А. Й. Капська, О. Л. Караман, Р. В. Овчарова, В. М. Шахрай .

Під педагогічними технологіями Л. М. Завацька розуміє системні методи планування, впровадження та оцінювання всього процесу навчання і виховання учнів шляхом використання людських і технічних ресурсів для досягнення і ефективності навчання [52]. Проте більше значення для нас має з'ясування сутності поняття „соціально-педагогічні технології”.

Так, В. М. Шахрай під соціально-педагогічними технологіями розуміє способи створення умов для позитивного саморозвитку, соціальної адаптації й соціального захисту клієнта шляхом виховного впливу на його особистість та поведінку [245, с. 124]. Основним завданням соціально-педагогічних технологій Р. Х. Вайнола визначила розробку методів та методик результативного та раціонального цілеспрямованого соціального впливу; застосування технологізації як способу оптимізації соціально-педагогічного результату [20].

Мета нашої статті – визначити сутність поняття „технологія профілактики правопорушень серед дітей-сиріт молодшого шкільного